

Riktlinjer för familjerätt

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Innehåll

1	Inledning	5
1.1	Riktlinjernas syfte och tillämpning.....	5
1.2	Målgrupp	5
1.3	Utgångspunkter för arbetet.....	5
1.3.1	Barnperspektiv.....	6
1.3.2	Samverkan	6
1.3.3	Bemötande.....	7
1.3.4	Delaktighet	7
1.3.5	Våld i nära relation.....	8
2	Lagstiftning.....	9
2.1	Föräldrabalken (1949:381).....	9
2.2	Socialtjänstlagen (2001:453).....	9
2.3	Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	9
2.4	Förvaltningslagen (1986:223).....	10
2.5	Föreskrifter, allmänna råd & handböcker.....	10
2.6	Socialnämndens ansvar	10
2.7	Rapporteringskyldighet/ lex Sarah.....	11
3	Arbetsätt	12
3.1	Barns delaktighet.....	12
3.1.1	Samtal med barn	12
3.2	Skyndsam handläggning.....	13
3.3	Dokumentation	13
3.4	Delegation	14
3.5	Arkivering	14
3.6	Gallring.....	14
4	Barnets bästa i fokus.....	14
4.1	Barnets ställning.....	15
4.2	Barns rätt att komma till tals	15
5	Faderskap/föräldraskap.....	15

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

5.1	Ansvarig kommun	16
5.2	Uppdraget	16
5.3	Genomförande	16
5.4	Rättsgenetisk undersökning.....	16
5.5	Assisterad befruktning.....	17
5.6	Nedläggning av faderskap	17
5.7	Föräldraskap	18
6	Adoption	18
6.1	Förutsättningar för adoption	18
6.2	Nationell adoption	19
6.3	Internationell adoption.....	19
6.4	Medgivandeutredning.....	19
6.4.1	Utredningsförfarandet.....	19
6.4.2	Förslag till beslut	20
6.4.3	Giltighetstid.....	20
6.5	Samtycke till fortsatt adoption.....	20
6.6	Yttrande till domstol.....	20
6.7	Uppföljning och uppföljningsrapporter	21
7	Vårdnad, boende och umgänge.....	21
7.1	Vårdnad	21
7.1.1	När föräldrarna är gifta.....	22
7.1.2	När föräldrarna är ogifta.....	22
7.1.3	När föräldrarna skiljer sig eller separerar efter att ha sammanbott.....	22
7.2	Vårdnadshavarens uppgifter	22
7.3	Socialnämndens möjlighet att väcka talan vid behov av ny vårdnadshavare	23
7.4	Boende.....	24
7.5	Umgänge	24
7.5.1	Barnets rätt till umgänge med andra personer	25
7.5.2	När föräldrarna är oense	26
8	Upplysning och yttrande till domstol.....	26

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

8.1	Tillfälle att lämna upplysningar till tingsrätt	27
8.2	Upplysningar inför ett interimistiskt beslut	27
8.3	Yttrande enligt 6 kap. 19 § FB till tingsrätt	27
8.3.1	Barnet i utredningen	29
8.3.2	Samtal med barnet	30
9	Avtal	30
9.1	Innehåll	31
9.2	Icke godkänt avtal	32
10	Umgängesstöd	32
10.1	Beslut om umgängesstöd	32
10.2	Handläggning	33
10.3	Åtterrapporering	33
11	Samarbetssamtal	33
11.1	Mål	34
11.2	Ansökan	34
11.3	Struktur	34
11.4	Anmälningsskyldighet	35
11.5	Remitterade samarbetssamtal	35
12	Övrigt	35
12.1	Uppföljningsansvar	35

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

1 Inledning

Riktlinjerna omfattar handläggning av ärenden inom det familjerättsliga området som är en del av socialtjänsten i Värmdö kommun. Familjerätten får uppdrag från enskilda och myndigheter, främst ifrån domstolarna.

Vid familjerätten i Värmdö kommun handläggs:

- Fastställande av faderskap/föräldraskap
- Upplysning till domstol inför beslut om vårdnad, boende och umgänge
- Information till dem som har separerat/står i begrepp att separera.
- Samarbetssamtal
- Avtal om vårdnad, boende och umgänge
- Yttrande på begäran av domstol kring vårdnad, boende och umgänge
- Umgängesstöd på uppdrag av domstol
- Socialnämndens möjlighet att väcka talan då barn har behov av ny vårdnadshavare
- Socialnämndens möjlighet att väcka talan om umgänge för närstående
- Adoption
- Yttrande på begäran av domstol i namnfråga
- Yttrande till polismyndigheten vid ansökan om pass för barn

1.1 Riktlinjernas syfte och tillämpning

Riktlinjerna omfattar handläggning av familjerättsliga ärenden och syftar till att ge politiker och socialsekreterare stöd och vägledning i arbetet för att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling inom det familjerättsliga området. Riktlinjerna syftar även till att informera kommunens medborgare om det familjerättsliga arbetet.

Utöver riktlinjerna finns också interna rutiner, checklistor och mallar som mer detaljerat beskriver arbetsgången i olika typer av ärenden.

1.2 Målgrupp

Familjerättens målgrupp är främst barn och deras separerade föräldrar, personer som önskar adoptera samt barn och föräldrar där faderskap och föräldraskap ska utredas.

1.3 Utgångspunkter för arbetet

Enligt portalparagrafen 1 kap 1§ socialtjänstlagen (SoL) ska samhällets socialtjänst på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialtjänsten ska under

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser. Verksamheten ska bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Nedan följer några centrala utgångspunkter som ska genomsyra arbetet inom socialnämndens verksamheter.

1.3.1 Barnperspektiv

Socialnämnden ska i samtliga beslut och åtgärder som direkt eller i förlängningen berör barn ha ett barnperspektiv som sätter det enskilda barnet i centrum. Allt arbete vid socialnämnden ska bedrivas i enlighet med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Arbetet ska även följa bestämmelserna i 1 kap 2 § SoL om att särskilt beakta barnets bästa, som utgår från artikel 3 i barnkonventionen, samt 11 kap 10 § SoL om barnets rätt att komma till tals. Dessa bestämmelser finns även reglerade i LVU och LSS.

Barnperspektivet innebär att arbetet ska göras med särskild beaktning till barnets situation, behov, intressen och åsikter. I det ingår även att göra en bedömning av vilka konsekvenser ett visst beslut kan få för barnet. Vid en intressekonflikt mellan vuxna och barn ska barnets bästa ha företräde. Barnperspektivet ska genomsyra arbetet från överväganden och beslut till utförande och uppföljning av insats. I utredningar som berör barn ska det framgå att barnperspektivet har beaktats samt på vilket sätt. Vilka överväganden som gjorts och hur dessa påverkar beslutet ska alltid dokumenteras.

För mer om barnets bästa i det familjerättsliga arbetet se kapitel 4 samt rubrik 8.3.1.

Se även:

- Socialstyrelsens vägledning *Dokumentation av barnets bästa inom socialtjänsten* (2012).
- Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* (2015, s. 46-51).

1.3.2 Samverkan

Samverkan är centralt för socialnämndens verksamheter, såväl intern som extern samverkan. Detta för att skapa en helhetssyn på den enskildes behov och förmåga samt på hur behoven bäst kan tillgodoses. Av 3 kap 1 § SoL framgår att socialtjänsten har till uppgift att medverka i samhällsplanering och i samarbete med andra samhällsorgan, organisationer, föreningar och enskilda för att främja goda miljöer i kommunen samt att informera om socialtjänsten. Myndigheternas skyldighet att vara varandra behjälpliga och samverka regleras även i 6 § FL. All samverkan med externa myndigheter, organisationer och instanser ska ske med den enskildes samtycke.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Om behov av bistånd från flera enheter inom socialtjänsten föreligger ska samverkan ske över enhetsgränser i samråd med den enskilde. Principen "en väg in" gäller, vilket innebär att det är handläggarens ansvar att kontakta berörd grupp eller enhet som den enskilde behöver kontakt med. I de fall ett ärende berör våld i nära relation krävs en god intern samverkan för att säkerställa att den våldsutsatta får det stöd och skydd som motiveras av våldet. Vidare ska socialnämnden särskilt beakta och säkerställa en god samverkan vid överföring mellan enheter inom kommunen för ungdomar som fyller 19 år. För att underlätta övergången kan det vara nödvändigt att socialsekreterare från olika enheter arbetar tillsammans med den unge under en övergångsperiod.

1.3.3 Bemötande

Av 1 kap 1 § SoL framgår att socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människans självbestämmanderätt och integritet. Varje individ ska i kontakt med socialtjänsten få ett respektfullt och förtroendeingivande bemötande. Viktigt är också att beslut, utredningar och annan dokumentation utformas objektivt och med respekt för den enskilde. Information om socialtjänstens verksamhet ska finnas tillgänglig och handläggare ska erbjuda hjälp att förmedla informationen utifrån den enskildes behov.

Socialtjänsten har enligt 4 § FL en serviceskyldighet som innebär att den enskilde ska få upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp i frågor som rör verksamhetsområdet. Hjälp och stöd ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till den enskildes behov. Om någon enskild av misstag vänder sig till fel myndighet bör myndigheten hjälpa den enskilde till rätta.

1.3.4 Delaktighet

Den enskildes rätt till delaktighet i handläggning och insatser är en viktig princip inom socialtjänstens arbete och är avgörande för den enskildes rättssäkerhetsskydd. Den enskildes rätt till delaktighet innebär att utredning och insatser ska genomföras tillsammans med den enskilde och att stor vikt ska läggas vid den enskildes inflytande och självbestämmande. Rätten till delaktighet medför också att den enskilde har rätt att under ärendets gång få ta del av dokumentation samt att få antecknat om den enskilde anser att någon uppgift är felaktig. Den enskilde ska i kontakt med socialtjänsten rutinmässigt:

- Erbjudas att ha med sig en annan person på möten (t ex närstående, stödperson eller kontaktperson)
- Informeras skriftligt eller muntligt om sina rättigheter att få ta del av sin journal
- Informeras om möjligheten att överklaga beslut

Familjerätten ska sträva efter att skapa rum för, och bjuda in till, delaktighet för de barn och familjer som kommer i kontakt med verksamheten. Socialsekreterare bör, så långt det är möjligt, ta reda på vilka förväntningar barn och föräldrar har på möten och uppdrag samt

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

vilken information de behöver från familjerätten för att kunna känna sig delaktiga.

Se mer om barnets delaktighet under rubrik 3.1.

1.3.5 Våld i nära relation

Av 5 kap 11 § SoL framgår att socialnämnden:

- Ska verka för att den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp
- Särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation
- Ansvarar för att ett barn, som utsatts för brott, och dennes närstående får det stöd och den hjälp som de behöver
- Särskilt ska beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvara för att barnet får det stöd och den hjälp som barnet behöver

Personal som arbetar inom socialtjänsten ska ha relevant kunskap om våldets mekanismer och kunna bemöta en person som är våldsutsatt utifrån dennes situation. Alla socialsekreterare ska ha teoretiska kunskaper för att kunna göra en initial bedömning om det föreligger omedelbar risk för våld eller hot om våld. Om det finns risk för hot och våld ska en risk- och säkerhetsbedömning göras. Socialsekreterare ska använda sig av FREDA-kortfrågor för att kunna identifiera våld. Om det framkommer uppgifter om våld mot en vuxen som har barn eller mot barn ska anmälan alltid göras samma dag till socialnämndens enhet för barn och unga.

Vid misstanke om att en person i kontakt med socialtjänsten är utsatt för våld av en närstående ska personen erbjudas kontakt med handläggare som särskilt ansvarar för att utreda och följa upp insatser gällande våld i nära relation. Om den våldsutsatta är aktuell inom flera enheter kan samhandläggning krävas, dvs. att socialsekreterare från olika enheter bedömer en våldsutsatt persons ärende utifrån ett helhetsperspektiv och utifrån sina specifika ämnes- och kompetensområden.

Se även:

- Socialstyrelsens föreskrifter *Våld i nära relation (SOSFS 2014:4)*
- Socialstyrelsens föreskrifter *Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnat våld (SOSOF 2009:22)*
- Värmdö kommuns *Riktlinjer för Våld i nära relation.*

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

2 Lagstiftning

Det familjerättsliga arbetet regleras främst i Föräldrabalken (FB) men även i Socialtjänstlagen (SoL). Familjerättens arbete regleras även av Offentlighets- och sekretesslagen (OSL), Kommunallagen (KomL), Förvaltningslagen (FL) och Socialtjänstförordningen (SoF).

2.1 Föräldrabalken (1949:381)

Föräldrabalken är den lag som behandlar rättsförhållandet mellan barn och förälder. I lagen framgår barnets rättigheter i förhållande till sina föräldrar och föräldrarnas skyldigheter i förhållande till barnet

2.2 Socialtjänstlagen (2001:453)

Familjerättens arbete regleras även av socialtjänstlagen. I socialtjänstlagen finns bestämmelser kring medgivandeutredningar, samarbetsamtal samt det uppföljningsansvar som åligger socialtjänster i ärenden som rör vårdnad, boende och umgänge.

2.3 Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Alla anställda inom socialtjänsten är skyldiga att följa bestämmelser om offentlighet och sekretess, OSL. Enligt 26 kap. 1 § OSL gäller sekretess inom socialtjänsten för uppgift om enskildas personliga förhållanden om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller såväl gentemot enskild som mellan myndigheter. Inom den egna verksamheten kan tjänstemän samråda med kollegor då det behövs för att fullgöra de uppgifter som åligger tjänsten.

När uppgifter behövs från annan enhet, socialnämnd eller myndighet för att fullfölja familjerättens uppdrag ska kontakt tas med dessa. Ärenden som innebär inhämtande av registerutdrag från andra instanser är:

- Upplysningar till domstol enligt 6 kap. 20 § FB
- Utredning av vårdnad- boende och umgänge enligt 6 kap. 19 § FB
- Avtal enligt 6 kap. 17 § FB
- Medgivandeutredning enligt 6 kap. 12 § SoL.
- Vårdnadsöverflyttning enligt 6 kap. 8, 9 §§ FB

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

2.4 Förvaltningslagen (1986:223)

Alla myndigheter är skyldiga att följa förvaltningslagens (FL) regler när det gäller handläggning av ärenden. Lagen innehåller bland annat bestämmelser om:

- myndigheternas serviceskyldighet, 4 och 5 §§
- allmänna krav på handläggning, 7 §
- parters rätt att få del av uppgifter, 16 och 17 §§
- underrättelsen om beslut, 21 §
- överklagande, 22 §

2.5 Föreskrifter, allmänna råd & handböcker

Ytterligare stöd för handläggningen finns bland annat i socialstyrelsens handböcker *Vårdnad, boende och umgänge*, *Att fastställa faderskap*, *Om barnet behöver ny vårdnadshavare* och *Adoption – handbok för socialtjänsten* samt i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd exempelvis *Socialstyrelsens allmänna råd om socialnämndens ansvar för vissa frågor om vårdnad, boende och umgänge* (SOSFS 2012:4). Familjerätten har också tillgång till nätbaserat juridiskt stöd och erhåller därigenom information om nyheter och domar inom området.

2.6 Socialnämndens ansvar

Socialnämnden har skyldighet att på begäran lämna upplysningar och beslutsunderlag/utredningar till tingsrätten enligt 6 kap. 19, 20 § FB. Socialnämnden är även skyldig att erbjuda samarbetsamtal under sakkunnig ledning enligt 5 kap. 3 § SoL och 6 kap. 18 § FB. Ytterligare en uppgift för socialnämnden är att bistå föräldrar att upprätta avtal om vårdnad, boende och umgänge och pröva avtalen enligt 6 kap. 17 § a FB.

Till socialnämndens skyldigheter hör att tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan ett mål eller ärende om vårdnad, boende, umgänge, har avgjorts enligt 5 kap. 1 § SoL. Det kan ske i form av rådgivning, föräldrautbildning, tillhandahållande av mötesplatser för barn och föräldrar vid umgänge med mera.

Om socialnämnden får veta att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad eller förmynderskap för ett barn ska socialnämnden göra framställning eller ansökan om det hos den domstol till vilken ärendet hör enligt 5 kap. 2 § Socialtjänstförordningen, SoF.

Socialnämnden har skyldighet att svara på yttrande enligt 6 kap. 15c § FB om umgängesstöd. Socialnämnden ska svara på frågan om möjligheten att tillgodose behovet av umgängesstöd rent praktiskt och resursmässigt.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Socialnämnden har en skyldighet att fastställa faderskap/föräldraskap på barn. Skyldighet föreligger även att handlägga medgivande och adoptionsärenden enligt 4 kap. 10 § FB samt 6 kap. 12, 14 §§ SoL.

2.7 Rapporteringsskyldighet/ lex Sarah

Alla som arbetar inom socialnämndens verksamheter ska medverka till att den verksamhet som bedrivs är av god kvalitet. Den som fullgör uppgifter inom verksamheten ska genast rapportera om han eller hon uppmärksammar eller får kännedom om ett missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande, som rör den som får, eller kan komma i fråga för, insatser inom verksamheten.

Med missförhållanden, som ska rapporteras enligt 14 kap. 3 § SoL och 24 b § LSS, ska avses såväl utförda handlingar som handlingar som någon av försummelse eller av annat skäl har underlåtit att utföra och som innebär eller har inneburit ett hot mot eller har medfört konsekvenser för enskildas liv, säkerhet, fysiska eller psykiska hälsa. Med en påtaglig risk för ett missförhållande, som också ska rapporteras, ska avses att det är fråga om en uppenbar och konkret risk för ett missförhållande.

Hanteringen av missförhållanden och avhjälpande av missförhållanden kallas lex Sarah. Syftet med lex Sarah är att kontinuerligt utveckla verksamheter, rätta till eventuella missförhållanden samt förhindra att liknande missförhållanden uppkommer igen. Syftet är vidare att bidra till att den enskilde får insatser av god kvalitet och att skydda den enskilde från missförhållanden.

Enligt 14 kap 3-7 §§ SoL och 24 b-f §§ LSS ska:

- anställda m.fl. genast rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden till den som bedriver verksamheten,
- den som tagit emot rapporten utan dröjsmål utreda, dokumentera och avhjälpa eller undanröja missförhållandet eller risken för ett missförhållande,
- den som bedriver verksamheten, om missförhållandet eller risken för ett missförhållande är allvarligt, snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg, och
- den som ska ta emot rapporter (den som bedriver verksamheten) informera de som omfattas av rapporteringsskyldigheten om denna.

Om en rapport sker i en enskild verksamhet som arbetar på uppdrag av socialnämnden ska

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

nämnden informeras om detta. Nämnden behöver i det fallet följa upp den enskildes situation, hur placeringen fungerar eller om den enskilde behöver någon annan form av insats.

Se även:

- Socialstyrelsens handbok *Lex Sarah- Handbok för tillämpningen av bestämmelserna om lex Sarah* (2014)
- Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah (SOSFS 2011:5)
- Värmdö kommuns *Övergripande rutin för lex Sarah, Omsorg- och välfärdssektorn*

3 Arbetsätt

Familjerätten arbetar på ett respektfullt och rättssäkert sätt, strävar efter barn och familjers delaktighet och utgår ifrån ett tydligt barnfokus som genomsyrar allt arbete.

3.1 Barns delaktighet

Familjerättsgruppen ska arbeta aktivt för att skapa förutsättningar för att barn och ungdomar tillåts och ges möjlighet att delta i beslutsprocesser i samråd med vuxna och deras ansvarstagande. Familjerättsgruppen ska så långt som möjligt lyssna på barn, låta barn uttrycka sina åsikter samt ta hänsyn till och ta hand om barns åsikter. Vidare ska barn tillåtas vara delaktiga i beslutsprocesser och succesivt i förhållande till barnets ålder och mognad delas makt och ansvar vid beslutsfattande.

Barn ska inte lämnas ensamma med beslut, heller inte ges ansvar att fatta beslut i frågor där de inte har möjlighet att överblicka konsekvenserna. Barns rätt att delta ska inte ses som en skyldighet och barn får inte pressas att uttrycka sig om de inte själva vill. Barn har rätt att vara delaktiga men inte en skyldighet att vara ansvariga i beslut och beslutsprocesser i familjerättens arbete.

3.1.1 Samtal med barn

Vid samtal med barn ska syftet med samtalet vara tydligt, och en sammanhangsmarkering ska göras. Hur informationen ska användas och hur den ska förmedlas till föräldrar och eller vårdnadshavare ska också vara tydligt. Innehållet ska vara meningsfullt och relevant för barnet, barnets kompetens ska tillvaratas, barnets förtroende förvaltas och en återkoppling till både föräldrar och barnet själv är i många fall nödvändig.

Familjerätten använder sig av olika pedagogiska verktyg som hjälper barn att uttrycka sin vilja i barnsamtal. Modellen "De tre husen" hjälper barnet att uttrycka sin syn på sin livssituation genom att beröra tre teman; vad som är bra hos respektive förälder, vad som är mindre

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

bra hos respektive förälder och vad barnet önskar i framtiden. Modellen verkar som ett pedagogiskt verktyg då barnet och utredaren tillsammans kan måla och skriva om hur barnets situation ser ut.

Det finns ännu inte anvisningar från Socialstyrelsen eller Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, MFoF, för hur BBIC kan tillämpas i ärenden rörande vårdnad, boende eller umgänge och det är oklart om eller när det kommer sådana. Det är dock angeläget att det i Värmdö kommun utvecklas arbetssätt som går i linje med BBIC även inom familjerätten. Samtalsmetoderna ska anpassas efter barnets utveckling och ålder. Inför beslut om vårdnad, boende och umgänge när föräldrarna är oense är det viktigt att klargöra både för dem och för barnet att beslutet inte ligger hos barnet. Samtal med barn kan endast i undantagsfall genomföras utan vårdnadshavarens godkännande. Av familjerättens dokumentation ska i förekommande fall framgå skälen till varför samtal med barnet inte ägt rum – t.ex. att vårdnadshavaren inte samtyckt.

3.2 Skyndsam handläggning

En begäran om upplysning eller utredning från tingsrätten ska hanteras med största skyndsamhet dels med tanke på att barnets väntetid inte i onödan ska förlängas, dels för att den tid tingsrätten ger socialnämnden är kort. För att få ett fullgott underlag kan det i särskilda fall vara befogat att be tingsrätten om förlängd handläggningstid, dock utan att utsätta barnet för onödig väntetid. Familjerättsgruppen strävar alltid efter att hålla den utredningstid som är utsatt. Vid samarbetsamtal bör enskilda samtal erbjudas parterna inom två veckor från det att förfrågan inkommit till familjerättsgruppen.

3.3 Dokumentation

Det är viktigt att det, i alla handlingar som upprättas av socialtjänsten och som rör enskilda, framgår följande;

- Vem som är registerledare i akten
- Varifrån uppgifter kommer
- Vad som är fakta och bedömning
- När uppgiften inkommit
- Vem som upprättar handlingen

Dokumentationen ska beskriva de beslut och åtgärder som vidtas i ärendet samt faktiska omständigheter och händelser av betydelse. Dokumentationen ska innehålla tillräcklig, väsentlig och korrekt information. Rådgivning omfattas inte av dokumentationsskyldigheten.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

I utredningar ska allt som tillfört ärendet sakuppgift bevaras i akten, till exempel kopia på utredningsrapporten, remiss, läkarintyg, referentbrev, nedtecknade uppgifter från utomstående och inkomna handlingar och uppgifter från parterna. Akten bevaras i socialregistret.

3.4 Delegation

All myndighetsutövning grundas på att beslut tas av en person, eller funktion, som har delegation för det. Vem, eller vilken funktion, som har delegation att ta beslut i familjerättsliga ärenden framgår av Värmdö kommuns delegationsordning.

3.5 Arkivering

Familjerätten följer Värmdö kommuns dokumenthanteringsplan. Handlingar som kommit in eller upprättats i samband med utredning om faderskap/föräldraskap samt adoption ska bevaras för all framtid och måste vara av sådan hög kvalitet att de inte riskerar att förstöras. Vidare ska akter för personer födda den 5:e, 15:e eller 25:e i månaden bevaras för framtida forskning enligt 12 kap. 2 § tredje stycket SoF.

3.6 Gallring

Personakter ska gallras fem år efter det att sista anteckningen gjordes i akten. Av rättssäkerhetsskäl har vissa handlingar undantagits från gallringsplikten, så som ovanstående handlingar gällande utredning av faderskap/föräldraskap samt adoption. Avtal enligt 6 kap. 6 §, 14 a § andra stycket samt 15 a § tredje stycket FB ska gallras först när barnet fyllt 18 år.

4 Barnets bästa i fokus

Familjerättsgruppen i Värmdö kommun följer FN:s barnkonvention i alla de arbetsuppgifter som åligger gruppen. Enligt FN:s barnkonvention ska barnets bästa sättas i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn enligt artikel 3. Vidare har barn enligt artikel 7 rätt att så långt det är möjligt få vetskap om sina föräldrar och få sin omvårdnad av dem. I artikel 18 anges att barnets föräldrar har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling.

Barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge enligt 6 kap. 2a § FB. Vid bedömningen av vad som är bäst för barnet skall särskilt avseende fästas vid risken att barnet eller någon annan i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet förs bort olovligen, hålls kvar eller på något annat sätt riskerar att fara illa. Dessutom ska särskilt avseende fästas vid barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna. Detta innebär att barnets behov av skydd mot övergrepp och/eller våld i familjen går före behovet

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

av en nära och god kontakt med båda föräldrarna.

Familjerätten är skyldig att göra en riskbedömning och väga in denna i sitt ställningstagande i vårdnads-, boende- och umgängesfrågor. Om det har förekommit eller förekommer våld i familjen, riktad mot barnet eller någon annan i familjen, måste barnets skyddsbehov säkerställas i första hand. När det i arbetet med frågor rörande vårdnad, boende och umgänge med barn framkommer uppgifter om att en närstående vuxen har varit utsatt för våld eller andra övergrepp informeras den enhet eller socialsekreterare som har ansvar för att göra en förhandsbedömning av barnets behov av stöd eller skydd om detta.

4.1 Barnets ställning

Alla underåriga, det vill säga barn under 18 år, företräds i mål och ärenden av sin/sina vårdnadshavare. I mål och ärenden om vårdnad, boende och umgänge är båda föräldrarna parter, oavsett vårdnadsform. Information om vem eller vilka som är barnets vårdnadshavare kan inhämtas via personupplysning eller från Skatteverket. Interimistiska beslut om vårdnadshavare kan gälla även om de inte hunnit registreras hos Skatteverket.

4.2 Barns rätt att komma till tals

Artikel 12 i Barnkonventionen har kommit till uttryck i svensk lag. I 6 kap. 19 § FB stadgas att den som gör en utredning ska söka klarlägga barnets inställning och redovisa den för domstolen. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad i enlighet med 6 kap. 2 a § FB. Någon åldersgräns är inte fastlagd. I mål eller ärende som rör vårdnad, boende, umgänge eller namn ska barnet komma till tals och få tillfälle att delge socialsekreteraren sina synpunkter om det inte är olämpligt.

5 Faderskap/föräldraskap

Barn har rätt att få veta sitt genetiska ursprung, det vill säga vem som är barnets biologiska föräldrar. Detta för att säkerställa barnets arvsrätt, umgängesrätt, rätten till namn och nationalitet. Det är också viktigt ur en medicinsk synpunkt. Utredningen ska bedrivas skyndsamt och vara slutförd inom ett år från barnets födsel om inte särskilda skäl föreligger. Socialnämndens utredningsskyldighet gäller till dess att barnet fyller 18, såvida barnet inte dessförinnan har gift sig eller avlidit. Om ett barn flyttar utomlands sedan familjerätten har påbörjat en faderskapsutredning, och barnet inte längre kan anses ha sin hemvist i Sverige, ska utredningen avslutas.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

5.1 Ansvarig kommun

Socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört ansvarar för utredningen och att faderskapet fastställs. Om barnet folkbokförs i annan kommun efter att faderskapsutredningen inletts ligger ansvaret kvar på den socialnämnd där utredning inletts. Socialnämnden kan begära biträde av annan socialnämnd i ärendet eller i vissa fall flytta över ärendet till annan kommun om det avsevärt skulle underlätta utredningen.

5.2 Uppdraget

Om modern och fadern till barnet är gifta med varandra registreras faderskapet automatiskt och föräldrarna har gemensam vårdnad. Då ett barn föds och modern inte är gift ska faderskapet fastställas genom bekräftelse eller dom. I samkönade partnerskap/äktenskap ska föräldraskapet fastställas.

Familjerätten har, under förutsättning att barnet har sin hemvist i Sverige, oberoende av medborgarskap, uppdraget att fastställa vem som är far/förälder till ett barn i följande fall:

- Mamman är ogift
- Ett till Sverige inflyttat barn saknar en handling som bekräftar vem som är barnets far
- En man ifrågasätter att han är far till ett barn fött inom äktenskapet
- När ett faderskap blivit hävt i domstol
- När ett barn tillkommit genom assisterad befruktning ska faderskapet fastställas om modern är ogift. Vid samkönade äktenskap ska föräldraskapet alltid fastställas

5.3 Genomförande

När en kvinna som inte är gift har fött barn skickar Skatteverket en underrättelse till socialnämnden i den kommun där kvinnan är folkbokförd.

Familjerätten kontakter kvinnan med information om att faderskapet ska fastställas. Faderskapet kan även utredas och bekräftas av föräldrarna innan barnet har fötts, men kan godkännas av socialnämnden först efter att underrättelsen från skatteverket inkommit.

I samband med att faderskapet fastställs kan föräldrarna anmäla att de vill ha gemensam vårdnad. Uppgiften om att faderskapet/föräldraskapet fastställts och i förekommande fall om gemensam vårdnad ska skickas till Skatteverket.

5.4 Rättsgenetisk undersökning

Socialnämnden bör verka för att DNA-undersökning görs på mamman, barnet och den som

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

kan vara pappa till barnet, om mannen begär det eller om det finns anledning att anta att mamman haft samlag med mer än en man.

DNA-undersökning genom munskrap genomförs av socialsekreterare vid familjerätten och skickas sedan till rättsmedicinalverket för analys.

5.5 Assisterad befruktning

Den man, som är mammans sambo, ska ha samtyckt till en assisterad befruktning för att, efter bekräftelse av faderskapet, kunna anses vara barnets far. Mannens samtycke lämnas på sjukhuset på en särskild blankett. Vid bekräftelsen av faderskapet hos familjerätten ska kopia på samtycket tas för att sedan sparas i faderskapsakten.

Ensamstående kvinnor kan sedan 1 april 2016 genomgå assisterad befruktning på svenska sjukhus. Socialnämnden ska alltid inleda en faderskaps- eller föräldraskapsutredning om modern inte är gift. Om följande förutsättningar, som finns i 1 kap. 3 § andra stycket föräldrabalken (FB), är uppfyllda ska dock utredningen läggas ned:

1. den assisterade befruktningen har utförts enligt 6 eller 7 kap. lagen (2006:351) om genetisk integritet m.m. En insemination ska ha utförts på ett offentligt finansierat sjukhus eller på en vårdinrättning med tillstånd av Inspektionen för vård och omsorg. IVF ska ha utförts på ett universitetssjukhus.
2. modern var ensamstående vid behandlingen, det vill säga inte gift, registrerad partner eller sambo, och
3. det är sannolikt, med hänsyn till alla omständigheter, att barnet har kommit till genom den aktuella behandlingen.

5.6 Nedläggning av faderskap

Socialnämnden får lägga ned en påbörjad faderskapsutredning när det är omöjligt att få fram nödvändiga upplysningar för att kunna göra en bedömning av faderskapsfrågan, när det framstår som utsiktslöst att få faderskapet fastställt av domstol eller när samtycke har lämnats till adoption. Nedläggning kan även göras om det finns anledning att anta att fortsatt utredning eller rättegång är till men för barnet eller utsätter mamman för påfrestningar som innebär fara för hennes psykiska hälsa.

En utredning av faderskapet kan tas upp igen om socialnämnden får tillgång till nya uppgifter eller omständigheter av betydelse för utredningen. Om mamman utan giltiga skäl inte medverkar till att faderskapet fastställs kan barnet gå miste om rätten till underhållsstöd från Försäkringskassan. Försäkringskassan begär rutinmässigt upplysningar från socialnämnden inför beslut om att bevilja underhållsstöd.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

5.7 Föräldraskap

Den kvinna som föder ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning med stöd av lagen om genetisk integritet anses som barnets mamma. Den kvinna, som är mammans maka, registrerade partner eller sambo, ska ha samtyckt till en assisterad befruktning för att, efter bekräftelse av föräldraskapet, kunna anses vara barnets förälder. Utredningen görs i ett FÖR-protokoll. Parterna ska kunna uppvisa ett skriftligt samtycke som kopieras och sparas i barnets akt.

Socialnämnden utreder, men fastställer inte, frågan om faderskap när en assisterad befruktning ägt rum. Om en kvinna ska anses som barnets förälder ska socialnämnden istället utreda kvinnans föräldraskap och se till att det fastställs på samma sätt som vid en faderskapsutredning. Bestämmelserna om protokoll, bekräftelse och nedläggning av föräldraskap är samma som vid faderskap.

6 Adoption

En adoption ska vara välbetänkt till fördel för barnet och sökanden ska ha uppfostrat eller vilja att uppfostra barnet. Är barnet över 12 år fordras normalt samtycke från barnet, men även när barnet är yngre ska hänsyn tas till barnets åsikt utifrån barnets ålder och mognad. Samtycke krävs även av den förälder som har vårdnaden om barnet.

6.1 Förutsättningar för adoption

Den som vill adoptera ska ha fyllt 25 år. Om adoptionen gäller make/makas, registrerad partners barn eller om det finns synnerliga skäl kan den som har fyllt 18 få tillstånd att adoptera. När det gäller övre ålder för adoptivföräldrar ska de i socialstyrelsens handbok för adoption angivna riktlinjerna, om att sökande inte bör vara äldre än 42 år vid ansökningstillfället, följas. Undantag från detta kan göras om den ene av sökanden är något äldre än 42 år, om adoptionen gäller ett känt barn, till exempel ett släktingbarn eller feriebarn, eller om de sökande redan har ett barn och vill adoptera ett syskon.

Makar, registrerade partner eller ensamstående kan få tillstånd att adoptera. Makar samt registrerade partners ska adoptera gemensamt. En av två makar får inte adoptera ensam, med undantag för då en gift eller partner vill adoptera den andres barn. Sambor får inte adoptera gemensamt.

På MFoFs hemsida finns blanketter för ansökan om adoption, liksom andra blanketter för hälsodeklaration, läkarundersökning etc. För mer information kring internationell adoption se

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

mfof.se.

6.2 Nationell adoption

Nationell adoption innebär att ett barn med hemvist i Sverige adopteras här i landet. Det finns olika typer av nationell adoption, t ex när ett spädbarn vars vårdnadshavare lämnar barnet för adoption, när ett familjehem vill adoptera ett barn som varit placerad en längre tid eller vid närståendeoption, vilket är adoption av ett barn till en maka, make, eller registrerad partner.

6.3 Internationell adoption

En internationell adoption avser ett barn med hemvist utomlands. En förutsättning för att få ta emot ett barn med hemvist utomlands i syfte att adoptera det är att socialnämnden, efter en utredning om sökandens lämplighet, lämnar sitt medgivande.

6.4 Medgivandeutredning

I första hand ska medgivandeutredningen ge socialnämnden ett beslutsunderlag när det gäller sökandens behörighet och lämplighet som adoptivförälder. I andra hand, om sökanden får ett medgivande, ska utredningsrapporten ge information till de personer i barnets ursprungsland som ska välja ut en lämplig familj till ett visst barn.

6.4.1 Utredningsförfarandet

När den/de som vill adoptera ett barn kontaktar socialsekreterare vid familjerätten, ges en första kort information. För att få ett medgivande om att få ta emot ett barn för adoption ska de sökande genomgå en föräldrautbildning. Familjerätten rekommenderar att de blivande adoptanterna genomgår föräldrautbildningen innan en skriftlig ansökan om medgivande lämnas till familjerätten.

Medgivandeutredningen bör inledas med att gemensamt upprätta en utredningsplan med en preliminär tidsplan. I samband med att medgivandeutredning inleds begärs samtycke att inhämta utdrag ur Polismyndighetens misstanke- och belastningsregister, kronofogdens register samt socialregister från både Värmdö kommun samt kommun där sökande varit bosatt tidigare. Den sökande ska inkomma med utdrag från försäkringskassan, ett läkarintyg och en hälsodeklaration. I det fall den/de sökande lider av någon form av psykisk eller fysisk sjukdom ska det också finnas ett intyg från specialistläkare. Vid tveksamheter om hur en sjukdom/åkomma kan komma att påverka föräldraförmågan ska socialsekreteraren skicka underlaget till socialstyrelsens Rättsliga Råd som ger ett utlåtande.

I utredningen ingår utredningssamtal, hembesök, inhämtande av referenser och

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

registeruppgifter och ska mynna ut i en utredningsrapport.

6.4.2 Förslag till beslut

Utredarens förslag till beslut ska inte tas med i själva utredningsrapporten utan skrivas i ett separat dokument. Socialnämnden behandlar ärendet i arbetsutskottet och beslutar sedan om att bifalla eller avslå ansökan om medgivande.

6.4.3 Giltighetstid

Ett medgivande för att ta emot barn för adoption gäller i två år. Det kan vara långa väntetider att få adoptera barn. Detta kan få till följd att den eller de som fått ett medgivande inte hinner få ett barn inom två år, vilket medför att de behöver ansöka om nytt medgivande. För den eller de som hunnit bli äldre än 42 år innebär detta att åldern kan vara ett hinder för ett nytt medgivande även om det i övrigt inte skett några förändringar för den/de sökande.

6.5 Samtycke till fortsatt adoption

När ett barn har föreslagits till adoption ska adoptivföräldrarna anmäla detta till socialnämnden som skyndsamt, inom två veckor, prövar om samtycke ska ges till att adoptionen får fortsätta.

Utredare från familjerätten ska pröva om de blivande adoptivföräldrarna är behöriga och lämpliga att adoptera ett specifikt barn utifrån lämnat medgivande samt om adoptionsförfarandet får fortsätta när det finns ett placeringsförslag. Motsvarande prövning ska också ske i barnets hemland.

Till hjälp för handläggningen i adoptionsfrågor se även socialstyrelsens handbok *Adoption – Handbok för socialtjänsten*.

6.6 Yttrande till domstol

Majoriteten av de internationella adoptionerna blir giltiga i ursprungslandet, men då ursprungslandet inte är medlem i HAAG-konventionen fattas beslutet om adoption i Sverige. De blivande adoptivföräldrarna ansöker om adoption hos tingsrätten som då begär ett yttrande från socialnämnden enligt 4 kap. 10 § FB. Yttrandet ska belysa motivet till adoptionen, relationen mellan de sökande samt de sökandes lämplighet som föräldrar.

Vid nationell adoption ska de blivande adoptivföräldrarna ansöka på samma sätt hos tingsrätten. Vidare ska vårdnadshavare samtycka till adoptionen. Om barnet fyllt 12 år ska barnet också lämna sitt samtycke till adoptionen.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

6.7 Uppföljning och uppföljningsrapporter

Enligt 5 kap. 1 § SoL ska socialnämnden tillgodose särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas efter en adoption.

Uppföljningen sker genom ett hembesök inom några veckor efter att barnet anlänt. Ett sådant hembesök syftar till att se hur samspelet mellan barn och föräldrar fungerar samt om familjen behöver hjälp och stöd. Vid behov ska familjen hänvisas till rätt instans om socialtjänsten inte kan tillgodose den hjälp och/eller det stöd som familjen är i behov av.

Barnets företrädare i ursprungslandet vill ha uppföljningsrapporter. Ursprungsländerna har olika krav på antalet rapporter och hur ofta dessa ska lämnas.

Vanligtvis innehåller utredningsrapporten uppgifter om barnets psykosociala, kognitiva, språkliga, motoriska och personliga utveckling, barnets anknytning till adoptivföräldrarna samt deras relation till eventuella syskon, släktingar och vänner.

Det är oftast den handläggare som gjort medgivandeutredningen som skriver uppföljningsrapporten tillsammans med familjen. Det behövs inget beslut från socialnämnden om detta. Adoptivföräldrarna ombesörjer att rapporten översätts och sänds till ursprungslandet.

7 Vårdnad, boende och umgänge

I familjerättens arbetsuppgifter ingår handläggning av ärenden angående vårdnad, boende och umgänge.

7.1 Vårdnad

Med vårdnad avses det juridiska ansvaret, som ska särskiljas från begreppet vård, som innebär den faktiska vården om barnet. Barn ska stå under någons vårdnad. Vårdnaden upphör när barnet fyllt 18 år eller tidigare om det dessförinnan ingår äktenskap. Den som är vårdnadshavare är i allmänhet också förmyndare. Den som har vårdnaden om ett barn kan ha överlämnat den faktiska vården om barnet till någon annan, t ex familjehem.

Gemensam vårdnad innebär att det är båda föräldrarna som har det juridiska ansvaret för barnet enligt ovan. Oftast är barnets båda föräldrar vårdnadshavare. Huvudprincipen är att gemensam vårdnad normalt är till barnets bästa då den ger barnet tillgång till båda föräldrarnas delaktighet och ansvar. En förälder kan ensam ha vårdnaden. Ensam vårdnad innebär att det är en av föräldrarna som har det juridiska ansvaret för barnet enligt ovan. När ingan av de biologiska föräldrarna kan vara vårdnadshavare så utses en eller två särskilt

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

förordnade vårdnadshavare för barnen.

7.1.1 När föräldrarna är gifta

Barnet står från födelsen under vårdnad av båda föräldrarna om dessa är gifta med varandra enligt FB 6 kap. 3 §.

7.1.2 När föräldrarna är ogifta

Om föräldrarna är ogifta står barnet från födelsen under vårdnad av modern ensam enligt 6 kap. 3 § FB. Vårnaden kan bli gemensam på olika sätt. Om föräldrarna senare ingår äktenskap med varandra får de gemensamt vårdnaden från den tidpunkt äktenskapet ingicks.

Ogifta föräldrar kan få gemensam vårdnad registrerad genom en anmälan till socialnämnden enligt 6 kap. 4 § FB i samband med att socialnämnden ska godkänna en faderskapsbekräftelse. För anmälan i samband med faderskapsbekräftelse krävs inte svenskt medborgarskap.

Om anmälan inte görs samtidigt med faderskapsbekräftelse, kan föräldrarna anmäla detta till Skatteverket. För att en anmälan ska kunna göras måste faderskapet vara fastställt och vårdnadsfrågan inte tidigare ha varit prövad i domstol. Anmälningensblankett finns hos Skatteverket.

Om någon av nämnda förutsättningar inte är uppfyllda ska eventuell framställan om gemensam vårdnad göras hos tingsrätten eller genom avtal som godkänts av socialnämnden.

7.1.3 När föräldrarna skiljer sig eller separerar efter att ha sammanbott

Föräldrar fortsätter, att efter dom om skilsmässa, ha gemensam vårdnad om sina barn om inte annat yrkas enligt 6 kap. 3 § FB. Detta förutsatt att domstolen inte finner gemensam vårdnad uppenbart oförenlig med barnets bästa enligt 6 kap. 5 § FB. Även föräldrar som sammanbott fortsätter att ha gemensam vårdnad efter en separation om de tidigare haft gemensam vårdnad.

7.2 Vårdnadshavarens uppgifter

En vårdnadshavare har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter enligt 6 kap. 11 § FB. Vårdnadshavaren ska se till att barnet får omvårdnad, trygghet och en god fostran och behandlas med aktning för sin person och egenart och att barnet inte utsätts för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling enligt 6 kap. 1 § FB.

Vårdnadshavarens befogenheter och skyldigheter regleras huvudsakligen i 6 kap. FB:

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

- ansvara för barnets personliga förhållanden
- ansvara för att barnets individuella behov blir tillgodosedda
- besluta i frågor som rör barnets personliga angelägenheter med hänsyn till barnets ålder, utveckling och mognad enligt 6 kap. 2, 11 §§ FB
- tillse att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till dess ålder, utveckling och övriga omständigheter enligt 6 kap. 2 § FB
- bevaka att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning enligt 6 kap. 2 § FB.
- lämna erforderliga upplysningar till den förälder som inte har vårdnaden
- aktivt medverka till att barnet får sin rätt till umgänge med den andra föräldern eller annan tillgodosedd
- vid gemensam vårdnad samarbeta med den andra vårdnadshavaren och tillsammans med honom/henne fatta gemensamma beslut med barnets bästa för ögonen
- om en av vårdnadshavarna är tillfälligt förhindrad att ta del i beslut som inte kan skjutas upp utan olägenhet får den andra vårdnadshavaren fatta beslut ensam enligt 6 kap. 13 § FB

7.3 Socialnämndens möjlighet att väcka talan vid behov av ny vårdnadshavare

Om socialnämnden får veta att någon åtgärd behöver vidtas i fråga om vårdnad eller förmynderskap för en underårig, ska socialnämnden göra framställan eller ansökan om det hos behörig domstol enligt 5 kap. 2 § SoF. I dessa riktlinjer behandlas handläggningen vid överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrar. I övriga ärenden se Socialstyrelsens handbok *Vårdnad, boende och umgänge*. Socialnämnden kan behöva ta initiativ i frågor om vårdnad i följande situationer:

- om en förälder allvarligt brister i omsorgen om barnet enligt 6 kap. 7 § FB
- vid överflyttning av vårdnaden till familjehemsföräldrar enligt 6 kap. 8 § FB
- om en förälder är varaktigt förhindrad att utöva vårdnaden enligt 6 kap. 8 a § FB
- om barnet står utan vårdnadshavare enligt 6 kap. 9 och 10 c § § FB
- vid en förälders återtagande av vårdnaden enligt 6 kap. 10 § FB
- om en särskilt förordnad vårdnadshavare är olämplig enligt 6 kap. 10 c § FB

Har ett barn stadigvarande vårdats och fostrats i ett annat enskilt hem än föräldrahemmet och det är till barnets bästa ska domstolen utse en eller båda familjehemsföräldrar till särskilt förordnade vårdnadshavare för barnet i enlighet med 6 kap. 8 § första stycket FB. Främsta syftet är att förhindra att barn som har rotat sig i ett familjehem blir uppryckt från hemmet där de har större trygghet och känslomässig förankring än i föräldrahemmet (Prop. 1981/82:168 s. 67f). Det är bara socialnämnden som kan föra talan om en överflyttning av vården till familjehemsföräldrarna enligt 6 kap. 8 § andra stycket FB. Socialnämnden är skyldig att

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden när barnet varit placerat i samma familjehem i tre år i enlighet med 6 kap. 8 § SoL och 13 § LVU. Finner socialnämnden vid övervägandet att det finns anledning att begära vårdnadsöverflyttning ska utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inledas, som sedan ligger till grund för socialnämndens talan enligt 6 kap. 8 § FB i domstol. Det är också möjligt att på tjänstemannanivå inleda utredning om överflyttning. Beslutet om att ansöka om vårdnadsöverflyttning kan dock inte delegeras utan ska fattas av socialnämnden. Talan väcks genom att socialnämnden lämnar in en stämmingsansökan till vilken utredningen bifogas. Förvaltningslagens bestämmelser om partsinsyn och kommunikering gäller i enlighet med 11 kap. 8 § andra stycket SoL. Om vårdnaden överflyttas till familjehemsföräldrarna avslutas familjehemsplaceringen vid socialtjänsten. Även om vårdnaden överflyttats är föräldrarna fortsatt underhållsskyldiga, enligt 7 kap. 2 § FB, och familjehemsföräldrarna får fortsatt familjehemsersättning.

7.4 Boende

Om föräldrar har gemensam vårdnad, men inte bor tillsammans, måste de komma överens om hos vem av dem barnet huvudsakligen ska bo. De ska utgå ifrån vilken lösning av boendefrågan som bäst motsvarar barnets behov. Är de inte överens kan tingsrätten utifrån barnets bästa avgöra boendet.

Med växelvis boende menas att ett barn kan bo längre perioder hos den förälder som det inte är folkbokfört hos. Det kan ge barnet möjlighet att ha nära kontakt med båda föräldrarna i vardagen. Gränserna mellan växelvis boende och umgänge kan vara flytande, men vanligt är att barnet bor ungefär halva tiden hos vardera föräldern. Försäkringskassans bedömning vid exempelvis beräkning av underhållsstöd är att om barnet bor minst 1/3 av tiden hos ena föräldern betraktas det som växelvis boende.

Ett barn kan endast vara folkbokfört på ett ställe. Skatteverket fattar självständigt beslut i dessa frågor.

7.5 Umgänge

Barn har behov av och rätt till båda sina föräldrar och föräldrarna har gemensamt ansvar för barnet. Detta synsätt uttrycks särskilt i FN:s barnkonvention.

Umgängesrätten ska utgå från barnets behov och inte från föräldrarnas rätt. Det ankommer på vårdnadshavaren att uppmuntra barnet att träffa den andre föräldern och i takt med barnets mognad ta allt större hänsyn till barnets egen inställning i umgängesfrågan.

Domstolen ser allvarigt på åtgärder från vårdnadshavarens sida som syftar till att ointetgöra eller försvåra för barnet att träffa den andra föräldern. Om en förälder

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

konsekvent vidtar åtgärder med åsidosättande av barnets intresse av kontakt med den andra föräldern kan hans/hennes lämplighet som vårdnadshavare omprövas av domstol på begäran av part. Även vid val av vårdnadshavare bör umgängets betydelse beaktas. Om vårdnadshavare motsätter sig umgänge kan den andra föräldern väcka talan vid domstol enligt 6 kap. 15 a § FB.

Föräldrabalkens bestämmelser utgår entydigt från barnets rätt till kontakt med båda föräldrarna. Föräldrarna har ett gemensamt ansvar för att barnets umgänge med den förälder det inte bor tillsammans med så långt om möjligt tillgodoses. Umgänge kan ske på andra sätt än genom att barnet och föräldern träffar varandra. Umgänget kan ske genom annan kontakt t ex genom brev eller telefon. Av proposition 2005/06:99 ”Nya vårdnadsregler” framgår att ett sådant umgänge inte är till för att begränsa umgänget utan för att åstadkomma kontakt i en situation där ett vanligt umgänge inte kan komma till stånd t ex om föräldrarna bor långt ifrån varandra eller om en förälders rörelsefrihet är inskränkt på grund av långvarig sjukhusvistelse. Ett annat exempel är om barnet och föräldern sedan en tid inte har någon kontakt alls eller endast ringa kontakt. Under en inledande period kan då ett umgänge t ex genom telefon framstå som bäst för barnet enligt 6 kap. 15 § FB.

Socialnämnden har talerätt vid umgänge mellan barnet och dess förälder. En anledning kan vara att socialnämndens utredning visar att barnet mår dåligt eller riskerar att fara illa om umgänget fortsätter i den ordning och omfattning som bestämts tidigare t ex för att umgängesföräldern gör sig skyldig till övergrepp mot barnet eller någon annan i familjen eller har allvarliga missbruksproblem. Socialnämnden kan då komma fram till att umgänget bör begränsas eller upphöra. Innan socialnämnden väcker talan bör socialnämnden verka för att föräldrarna kommer överens om en förändring av umgänget eller att någon av föräldrarna väcker talan i domstol. Först om ingen av föräldrarna agerar bör socialnämnden överväga att väcka talan i umgängesfrågan enligt 6 kap. 15 a § FB och prop. 2005/06:99.

När det blir aktuellt med en sådan talerätt utformar socialsekreteraren en utredning där barnets umgänge och hur det påverkar barnet blir belyst och hur man har försökt få föräldrarna att agera för att få till stånd en förändring. Avgift för stämningsansökan betalas av socialnämnden. Uppgiften att besluta om en sådan talan kan inte delegeras enligt 10 kap 5 § FB.

7.5.1 Barnets rätt till umgänge med andra personer

Det är i första hand barnets vårdnadshavare som har ansvaret för att barnets umgäengesbehov blir tillgodosett enligt 6 kap. 15 § tredje stycket FB. Barn har rätt till umgänge med andra personer, som står barnet särskilt nära. Det kan gälla far- och morföräldrar, någon annan nära släkting, styvförälder eller tidigare familjehemsförälder.

När vårdnadshavaren inte uppfyller sitt ansvar kan umgängesfrågan prövas i domstol och det är endast socialnämnden som har rätt att väcka talan enligt 6 kap. 15 a § FB. Uppgiften att

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

besluta om en sådan talan kan inte delegeras enligt 10 kap. 5 § SoL. Socialnämnden får göra en utredning och bedöma om det är till fördel för barnet att föra talan vid domstol. Ett beslut av socialnämnden att inte föra talan kan inte överklagas. Sökande, t ex far- eller morföräldrar, blir vid ett sådant ärende att betrakta som parter och har rätt att få del av utredningen och rätt att närvara vid nämndsammanträdet. Barnets vårdnadshavare skall bli kommunicerad utredningen i fråga och informeras om sin rätt att närvara vid nämndsammanträdet. Om socialnämnden fattar beslut att föra talan om umgänge blir barnets vårdnadshavare part i en process i tingsrätten om barnets rätt till umgänge med t.ex. en far- eller morförälder.

7.5.2 När föräldrarna är oense

Barnets rätt till umgänge kan ibland påverkas av oenigheter. Dessa kan orsakas av att vårdnadshavaren försvårar umgänget. De kan också ha sin grund i att barnet inte vill träffa den andre föräldern, att denne visar ointresse eller att umgänge bedöms vara till men för barnet. Socialtjänsten i den kommun där barnet är folkbokfört har i dessa fall en skyldighet att bistå barnet och föräldrarna.

Olika vägar finns till en samförstånds lösning, t ex:

- information, rådgivning och hänvisning till andra instanser, och
- samarbetssamtal

Föräldrarna kan, om tvisten inte kan lösas enligt ovan, vända sig till domstol för att få umgänesfrågan prövad.

8 Upplysning och yttrande till domstol

Domstolen ska se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillräckligt utredda enligt 6 kap. 18 § första stycket FB. Bestämmelsen gäller både när föräldrarna är ense och oense. Det innebär att domstolen alltid ska ge socialnämnden tillfälle att yttra sig. Har socialnämnden upplysningar som kan vara av betydelse ska de lämnas till domstol enligt 6 kap. 19 § andra stycket. Sekretess hindrar inte att uppgifterna lämnas enligt 10 kap. 29 § OSL.

Frågor om vårdnad, boende och umgänge tas upp av behörig domstol för den ort där barnet är folkbokfört. När föräldrar bor på olika orter kan tingsrätten ge två kommuners socialnämnd i uppdrag att utse någon att utreda frågan, antingen var för sig eller i samråd. I vilket fall är det viktigt att utredarna samverkar för att domstolen ska få en allsidig belysning och en redovisning som ger en helhetssyn på barnets livssituation.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

8.1 Tillfälle att lämna upplysningar till tingsrätt

Tingsrätten underrättar rutinmässigt socialnämnden om äktenskapsskillnad. Enligt 6 kap. 19 § andra stycket föräldrabalken ska socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar innan rätten avgör ett mål eller ärende om vårdnad, boende eller umgänge.

8.2 Upplysningar inför ett interimistiskt beslut

Enligt 6 kap. 20 § andra stycket Föräldrabalken kan rätten inför ett interimistiskt beslut om vårdnad, boende eller umgänge hämta in upplysningar från socialnämnden.

Socialsekreteraren ska innan upplysningar lämnas till rätten, om det är lämpligt, höra föräldrarna och barnen. Syftet med upplysningar är att bredda underlaget för domstolens bedömning genom att upplysa om sakförhållanden. Tidsfristen bestäms av domstolen. Ett eventuellt förslag till beslut inte kan delegeras utan ska fattas av socialnämnden.

Inom ramen för upplysningar kontrolleras förekomst i socialregistret samt inhämtas uppgifter ur Polismyndighetens belastnings- och misstankeregister vid behov. Socialsekreteraren träffar båda föräldrarna för att klargöra barnets situation, barnets relation till vardera föräldern, syskon och respektive förälders partner, föräldrarnas möjligheter att samverka och möjliga lösningar på tvisten. Föräldrarna informeras om möjlighet till samarbetssamtal samt handläggning enligt konflikt och försoningsmodellen. Modellen syftar till att parterna tillsammans med tingsrättens och familjerättens hjälp ska komma fram till varaktiga överenskommelser som är bra för barnen.

Socialsekreteraren bedömer om det är lämpligt att höra barnet. Om barnet inte hörs redovisas orsaken till detta för domstolen. En orsak kan vara att det pågår eller nyligen har genomförts andra utredningar med barnet och att socialsekreteraren då redovisar uppgifterna ur socialregistret.

Parterna bör få möjlighet att läsa igenom sina respektive delar och återkomma med ändring av sakfel. Upplysningen kommuniceras inte i sin helhet om den inte innehåller ett ställningstagande, eller om uppgifter inhämtats från någon annan om sakförhållanden som också innehåller ett personligt omdöme.

8.3 Yttrande enligt 6 kap. 19 § FB till tingsrätt

När begäran enligt 6 kap. 19 § andra stycket FB från domstol om att utse någon att utreda vårdnad-, boende- och/eller umgänge inkommer till kommunen ska utredare utses på delegation av socialnämnden. Om en privat utredare anlitas ska skriftligt avtal upprättas. Utsedd utredare ansvarar själv för utredningen och dess innehåll. Socialnämnden ansvarar för att den utredare som utses har tillräcklig kompetens. Tidsfristen är vanligen tre till fyra månader.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Om uppdraget berör en annan kommun ska socialsekreteraren snarast kontakta den kommunen för att samordna hur utredningen ska genomföras. Lagstiftningen innehåller inga tydliga bestämmelser om vad en utredning om vårdnad, boende och umgänge ska innehålla. Innehåll och utformning kan skilja sig åt på grund av omständigheterna i det enskilda fallet och vilken fråga som ska utredas.

Efter att utredare är utsedd skickas snarast möjligt ett informationsbrev till föräldrarna med tider för de möten som planerats. Vid det första informationsmötet ges mer information om hur utredningen ska genomföras, kontaktuppgifter hämtas in och föräldrarna lämnar förslag på referenter på förskola eller skola. Utredaren bör vara återhållsam med att ta in uppgifter från släktingar och vänner. Inga kontakter, utöver med föräldrarna själva, tas utan att vårdnadshavaren lämnat samtycke (Prop. 2009/10:192 s. 16 – 17). Om en förälder inte vill medverka i utredningen, kan dennes ombud eventuellt kontaktas för att motivera sin klient till att delta.

I en familjerättslig utredning är båda föräldrarna parter på lika villkor oavsett vårdnadsförhållandet. Material som inkommer under utredningstiden kommuniceras löpande. Föräldrarna ska ges möjlighet att ändra sakfel och missuppfattningar i utredarens sammanfattning av det föräldern själv har berättat. Utredningen i sin helhet ska sedan kommuniceras med båda parter. Även referenter ska ges tillfälle att godkänna sin del i utredningen. Utredaren bör alltid hämta in uppgifter om barnen och föräldrarna ur socialregistret utan hinder av sekretess. Uppgifter om föräldrarna och nya partners från rikspolisstyrelsens misstanke- och belastningsregister ska vid behov begäras in.

Utredningar om vårdnad, boende och umgänge syftar till att bedöma vad som är till barnets bästa. Hänsyn till barnets vilja ska tas med beaktande av ålder och mognad enligt 6 kap. 2 a § FB.

Analysen och bedömningen bygger på en sammanvägning av det material som hämtats in, risk- och skyddsfaktorer, en konsekvensanalys och en särskild riskbedömning. Utredningen bör alltid mynna ut i ett förslag till beslut. Beslutet fattas av tingsrätten, där utredningen är en del av underlaget till beslut.

Utredaren bör under utredningens slutfas informera föräldrarna om vad som kommit fram under utredningen och vilka bedömningar och förslag till beslut som kommer att lämnas till rätten. Om det inte är olämpligt bör även barnet erbjudas om ett avslutande samtal och informeras om vad utredaren har kommit fram till. Den färdiga utredningen ska därefter i sin helhet skriftligen kommuniceras med båda föräldrarna. Föräldrarna bör ha minst en vecka, 10 dagar om materialet är omfattande, på sig att inkomma med synpunkter. Därefter skickas utredningen, tillsammans med eventuella synpunkter från föräldrarna, till domstolen. Kopia skickas samtidigt till båda föräldrarna och eventuellt deras respektive ombud.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Utredaren kan kallas att vittna vid förhandlingen. Utredaren kan då bara uttala sig om den tid uppdraget pågått. Om domstolen vill ha ytterligare uppgifter kan den begära att utredningen kompletteras. Till exempel kan efter avslutad utredning föräldrarnas hem- och familjeförhållanden ha ändrats.

Efter avslutad utredning och när domen vunnit laga kraft ska föräldrarna erbjudas en tid för uppföljningssamtal. Även barnet bör erbjudas ett uppföljningssamtal, om det inte är olämpligt.

8.3.1 Barnet i utredningen

Av 6 kap. 2 a § FB framgår att barnets bästa ska vara avgörande vid alla beslut som rör vårdnad, boende och umgänge. Utredaren ska, om det inte är olämpligt, alltid söka klarlägga barnets inställning och redovisa den för rätten. Barnperspektivet ska ge-nomsyra utredningen i sin helhet.

Utredningen bör följa BBiC-strukturen i tillämpliga delar. Barnets behov belyses och beskrivs omsorgsfullt genom att båda föräldrarna får beskriva hur de ser på barns be-hov i allmänhet och sitt eget i synnerhet utifrån BBiC:s behovsområden. Föräldrarnas respektive föräldraförmågor ska belysas, hur de ser på sina egna styrkor och svag-heter när det gäller att tillgodose sitt barns behov och hur ser de på den andra föräl-derns styrkor och svagheter när det gäller att tillgodose barnets behov.

Socialnämndens redovisning till domstolen ska förmedla en tydlig och levande bild av det enskilda barnet och hur barnet reagerar i den pågående konflikten. Doku-mentationen ska ha fokus på barnet och inte på föräldrarnas inbördes konflikt. Föräld-rar som befinner sig i konflikt med varandra har inte alltid förmåga att fatta beslut uti-från vad som är bäst för barnet. Det är därför särskilt viktigt att utredare och besluts-fattare inom socialtjänsten ser sig som företrädare för barnet och grundar sina ställ-ningstaganden på professionell kompetens.

Barnet ska ges möjlighet att komma till tals och ge uttryck för sin vilja. Barn saknar dock ofta förmåga eller mod att ge uttryck för sin vilja och har inte heller sådana refe-rensramar att de kan förutse konsekvenser i olika valsituationer. Utredaren måste också beakta att barnet befinner sig i en lojalitetskonflikt och föräldrarna kan utsätta det för påtryckningar eller känslomässig press.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

8.3.2 Samtal med barnet

Barnsamtal bör regelmässigt ske med barn från 6-årsåldern. Utredaren bör först träffa barnet tillsammans med en förälder eller båda och därefter ha enskilda samtal med barnet. Om uppdraget gäller syskon ska enskilda samtal erbjudas vart och ett av dem om inte särskilda skäl talar för att utredaren har samtal med syskonen gemensamt. Samtalen bör ske på en plats som bedöms lämplig för det enskilda barnet. Kontakten kan underlättas om utredaren inledningsvis kombinerar samtalet med någon aktivitet tillsammans med barnet.

Det är viktigt att utredaren presenterar sig och försöker klargöra sin uppgift och sina mandat för barnet. Barnet måste också få veta vilka ”spelregler” som gäller, exempelvis vilka uppgifter från samtalen vi kommer att ta med när vi redovisar barnets inställning. Barnet behöver under och efter samtalet bekräftelse på vad det sagt och utredarens egna kommenterar till hur han eller hon uppfattat att det känns för barnet att befinna sig i den aktuella konflikten. Barnet får härigenom möjlighet att korrigera den bild utredaren redovisar. Det kan vara av stort värde för barnet att höra att många andra barn lever under liknande förhållanden.

Det är viktigt att närma sig barnet med respekt och lyhördhet för att få veta något om vad barnet tänker och känner. Samtalen bör ha karaktären av öppet berättande. Utredaren bör därför ställa öppna och inviterande frågor och be barnet berätta, t ex hur det är i skolan, på fritids, hos mamma, hos pappa. Det är viktigt att låta barnet berätta om sina intressen, sina kamrater, vad som är roligt, vad som är svårt.

Vill utredaren att barnet ska ta ställning i någon valsituation bör dessa frågor förläggas sent under samtalet. Om barnet tar ställning i tvistefrågan är det angeläget att utredaren frågar hur barnet kommit fram till sin uppfattning. Om barnet inte kan eller vill berätta behöver utredaren hjälpa till genom att precisera eller omformulera frågorna. Vid samtal med barn kan nätverkskartor, dockor eller andra hjälpmedel underlätta kontakten och avdramatisera konflikten. Samtalens innehåll behöver inte i sin helhet redovisas för föräldrarna. Däremot kan utredaren för föräldrarna beskriva hur han eller hon uppfattat barnets situation.

9 Avtal

Föräldrar kan få hjälp att träffa avtal om vårdnad, boende och umgänge enligt 6 kap. 17 a § FB. Frågan kan aktualiseras på olika sätt. Föräldrarna kan genom samarbetsamtal, familjerådgivning, advokat eller på egen hand ha enats om hur de vill ordna frågor som rör

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

barns vårdnad, boende och umgänge. Om föräldrarna är överens och vill ändra en tidigare dom eller ett tidigare avtal, kan de upprätta ett nytt avtal. Ett godkänt avtal får samma verkan som en dom och kan verkställas. Någon avgift för att hjälpa till med avtal får inte tas ut.

Det är socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört som prövar om avtalet ska godkännas i enlighet med 6 kap. 6 §, 4 a andra stycket och 15 a tredje stycket FB. Socialnämnden ska se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda. Uppgifter kan även hämtas in från socialnämnden i en annan kommun.

9.1 Innehåll

Barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut som rör vårdnad, boende och umgänge. Vid socialnämndens bedömning ska vi särskilt fästa avseende vid risken för att barnet eller någon i familjen utsätts för övergrepp eller att barnet olovligen förs bort eller hålls kvar eller annars far illa och barnets behov av en nära och god kontakt med båda föräldrarna enligt 6 kap. 2 a § andra stycket FB. Hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad i enlighet med 6 kap. 2 a § tredje stycket FB.

Utredaren ska vara uppmärksam på sådana problem hos föräldrarna som kan påverka förutsättningarna för att godkänna avtalet (SOSFS 2012:4), till exempel missbruk, våld, personlighetsstörning, psykisk ohälsa eller utvecklingsstörning.

I samtalet med föräldrarna ska de få information om avtalets konsekvenser, även de ekonomiska konsekvenser avtalet kan få.

Ett avtal godkänt av socialnämnden kan endast upprättas om föräldrarna är överens.

- Ett avtal om gemensam vårdnad ska godkännas om det inte är uppenbart att det är oförenligt med barnets bästa enligt 6 kap. 6 § andra stycket FB.
- Om föräldrarna har gemensam vårdnad och vill avtala om ensam vårdnad för en av dem, ska socialnämnden godkänna avtalet om överenskommelsen är till barnets bästa.
- Även avtal om boende och umgänge ska godkännas om överenskommelsen är till barnets bästa

Avtalet gäller från den dag det har godkänts av socialsekreteraren som har delegation i frågan. Tidsbegränsade avtal kan upprättas, dock bör det inte göras beträffande vårdnaden (SOSFS 2012:4 och prop. 1997/98:7 s. 109). Separata avtal bör upprättas för de olika områdena vårdnad, boende och umgänge. För varje barn i en syskonskara ska separata avtal upprättas. Det går inte att avtala om umgängesstöd. Krav på socialnämndens godkännande gäller inte för eventuella ekonomiska uppgörelser som till exempel resekostnader vid umgänge. Detta är en fråga som föräldrarna själva får besluta om. Avtal om vårdnad ska skickas till

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Skatteverket, Försäkringskassan och CSN om barnet har fyllt 15 år, samma dag som det har upprättats. Avtal som godkänts av socialnämnden får inte gallras förrän barnet fyller 18 år.

Föräldrarna ska erbjudas en tid för uppföljning av att föräldrarnas avtal om vårdnad, boende och umgänge fungerar och är till barnets bästa eller om någon förändring behövs. Om det inte är olämpligt bör även barnet erbjudas tid för uppföljning.

9.2 Icke godkänt avtal

Om socialnämnden inte kan godkänna föräldrarnas avtal, ska föräldrarna underrättas om de uppgifter som tillförts ärendet och som ligger till grund för socialnämndens beslut i enlighet med 17 § FL och 11 kap. 8 § SoL.

Det är inte möjligt att överklaga socialnämndens beslut. Om socialnämnden vägrar att godkänna avtalet, kan föräldrarna väcka talan i domstol. Om de är överens kan det ske genom en gemensam ansökan enligt 6 kap. 4 och 17 §§ FB.

10 Umgängesstöd

Domstolen kan besluta om umgängesstöd enligt 6 kap. 15 c § FB om barnet behöver trygghet eller stöd under umgänget. Det är inte en umgängesförälders behov av stöd eller den andra förälderns tveksamheter till umgänget som ska ligga till grund för beslutet. Ett umgängesstöd är en person som medverkar vid umgänget när barnet har behov av det. Exempel på behov kan vara när barnet och umgängesföräldern saknar en nära relation beroende på att umgänget inte skett under lång tid eller när barnet av någon annan anledning saknar tillit till umgängesföräldern. Det kan också handla om behov av att en person medverkar vid hämtning och lämning för att barnet ska slippa uppleva konfliktfyllda konfrontationer (prop. 2009/10:192 s.10-11).

10.1 Beslut om umgängesstöd

Det är rätten som beslutar att umgänget ska vara med umgängesstöd. Socialnämnden ska verkställa beslutet samt utse en umgängesstödsperson. Valet av umgängesstödsperson går inte att överklaga. I Värmdö kommun tillhandahålls umgängesstöd i en barnanpassad lokal. Innan rätten beslutar om umgänge med umgängesstöd ska den begära in yttrande från socialnämnden. Socialnämnden bör i sitt yttrande ange om det tänkta umgänget är praktiskt genomförbart och inte sin inställning till om umgänge med umgängesstöd är lämpligt eller inte (prop. 2009/10:192 s.13). Om ett beslut om umgängesstöd av något skäl är uppenbart omöjligt eller olämpligt att verkställa ska socialnämnden snarast vända sig till parternas ombud eller direkt till domstolen och meddela detta.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Av 6 kap. 15 c § FB framgår att domstolens beslut om umgängesstöd ska gälla för en viss tid och denna ska anges i beslutet. När domstolen bestämmer tiden måste den göra en prognos avseende framtiden. Tiden ska bestämmas utifrån hur länge barnet kan förväntas behöva stödet. Av förarbetena framgår att man rekommenderar högst ett år men att man inte kan utesluta att det finns enskilda fall med särskilda omständigheter som gör att umgängesstödet bör pågå något längre. Kortare tid kan anges i beslutet från tingsrätten. Det är socialnämnden som beslutar om insatsen kan upphöra tidigare.

Möjligheten att utse kontaktperson vid umgänge enligt SoL kvarstår men handläggs som en ansökan om bistånd enligt SoL från en av föräldrarna och ska inte blandas ihop med umgängesstöd.

10.2 Handläggning

När begäran om umgängesstöd inkommer från tingsrätten tas kontakt med föräldrarna för att informera om att begäran inkommit från tingsrätten samt syftet med insatsen. Ett inledande möte bokas in för att planera hur barnet ska beredas tillfälle att lära känna umgängesstödspersonen innan umgänget, praktiska detaljer kring umgänget samt information om och syfte med umgänget. Insatsen ska löpande följas upp med föräldrarna, barnet/barnen samt ansvarig för umgängesstödsverksamheten. Umgängesstödspersonen ska löpande föra egna arbetsanteckningar som grund till den rapport som ansvarig för umgängesstödsverksamheten lämnar till familjerätten.

10.3 Återrapportering

Beträffande umgängesstöd sker ingen återrapportering till tingsrätten, om inte insatsen sker inom ramen för ett pågående familjerättsligt ärende då utfallet av insatsen kan ge stöd för domstolens kommande beslut i vårdnad-, boende- eller umgängesfrågan. I förekommande fall ska föräldrarna informeras om att återrapportering kommer att ske. Informera även om att rapporten från umgängesstödspersonen kommer att skrivas med fokus på hur umgänget fungerat hos den part som umgängesstödspersonen vistas mest hos; umgängesföräldern.

11 Samarbetssamtal

Samarbetssamtal är strukturerade samtal under sakkunnig ledning med föräldrar som är oeniga hur de ska lösa frågor om vårdnad, boende eller umgänge. Från och med 1 juli 2014 ska samtalsledaren även kunna ge stöd och information i frågor om barns försörjning, men inte göra ekonomiska beräkningar eller bistå med att upprätta avtal om underhållsbidrag.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

11.1 Mål

Målet med samarbetsamtalen är dels att föräldrarna ska kunna enas och dels att de ska förbättra sin förmåga att samarbeta som föräldrar. Samarbetsamtal är en väg att gemensamt komma fram till vad som är barnets bästa. Samarbetsamtal kan begäras av föräldrarna, enligt 5 kap. 3 § SoL, men även domstolen kan uppdra åt socialnämnden att ordna sådana samtal i enlighet med 6 kap. 18 § FB.

Fokus i samarbetsamtalen ligger på barnets situation och på parterna som föräldrar, till skillnad från familjerådgivning där fokus ligger på den vuxna parrelationen.

11.2 Ansökan

I de fall föräldrarna själva ansöker om samarbetsamtal ska samtalen inte registreras och heller inte journalföras. Samarbetsamtalen statistikförs anonymt och sammanställs i januari varje år. Samtalen kan initieras genom att någon av föräldrarna kontaktar socialsekreteraren per telefon eller e-post. Under tiden samtalsserien pågår förs minnesanteckningar vilka inte sparas efter avslutade samtal.

En förutsättning för att samarbetsamtal ska kunna genomföras är att båda föräldrarna vill delta. Samtalsledaren kan bistå med att försöka motivera båda föräldrarna att komma, men ska också göra en bedömning över om det är olämpligt med samarbetsamtal. En första bedömning görs per telefon med båda föräldrarna. Till exempel kan det vara uppenbart att familjerådgivningen är ett bättre alternativ, i så fall ska föräldrarna hänvisas dit. Familjerättens uppdrag är att bistå kring frågor gällande vårdnad, boende och umgänge och att ge information i frågor om barns försörjning. Frågor kring bodelning och vem som har rätt till bostaden, ekonomiska avtal eller liknande frågor, hanteras inte av familjerätten.

11.3 Struktur

Om samarbetsamtal bedöms lämpligt erbjuds föräldrarna en tid för varsitt enskilt samtal. Under det enskilda samtalet ställer socialsekreteraren frågor om den nuvarande situationen, historien samt om det förekommit våld, missbruk eller psykisk ohälsa. Därefter erbjuds tid för gemensamt samtal, om det inte är olämpligt. Ställning tas också till om samtalen ska genomföras med en eller två samtalsledare.

Oavsett på vilket sätt behovet av samarbetsamtal initierats ska föräldrarna erbjudas ett första samtal inom två veckor från det att föräldrarna har kontaktat familjerätten.

Samtalen ska fokuseras på barnet och på vilka konsekvenser alternativa överenskommelser kan få för barnet. Båda föräldrarna ska ges möjlighet att föra fram sin syn på situationen och sina önskemål. Barnen kan, om det inte är olämpligt, i något skede tas med i samtalen.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.

Samtalsledaren kan ha ett avlastande samtal med barnen enskilt. Om en överenskommelse uppnås kan det vara värdefullt att resonera med föräldrarna om att bjuda in barnen och tillsammans med samtalsledaren berätta om vad föräldrarna bestämt, alternativt resonera med föräldrarna om hur de själva ska förmedla informationen till barnen.

11.4 Anmälningsskyldighet

Samtalsledarna är skyldiga att göra anmälan enligt 14 kap. 1 § SoL om det framkommer oro kring barnet. Om det under samtalen framkommer uppgifter som ger anledning till oro för ett barn ska informationen överlämnas till socialsekreterare i mottagningsgruppen.

Föräldrar kan informeras om att barn kan ges eget stöd, till exempel barngrupp för barn med separerade föräldrar eller den öppna mottagningen Hamnen.

11.5 Remitterade samarbetsamtal

I de fall föräldrarna remitterats från domstol registreras samarbetsamtalen och återrapportering ska ske inom angiven tid till domstolen. Förlängd tid kan begäras om förutsättningarna för att uppnå en överenskommelse bedöms som goda (JO 1982/83 s. 189 och SOU 1995:79 s. 63). I återrapporten till domstolen ska anges att samtalen genomförts som planerat, antal samtal och om en överenskommelse har uppnåtts eller inte. Utöver ovanstående genomförs samarbetsamtalen enligt samma metod som vid de samarbetsamtal där föräldrarna ansökt själva.

För båda typerna av samarbetsamtal gäller att samtalsledaren, vid bedömning att fortsatta samtal inte kan hjälpa föräldrarna lösa frågan, ska informera föräldrarna om det. Samtalen ska då avslutas och föräldrarna ska om möjligt erbjudas annan hjälp.

12 Övrigt

12.1 Uppföljningsansvar

När ett mål eller ärende om bland annat vårdnad, boende och umgänge har avgjorts är socialnämnden skyldig att i sin omsorg om barn och ungdom tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som då kan finnas i enlighet med 5 kap. 1 § SoL. Det innebär att socialnämnden har ett särskilt ansvar att vid behov erbjuda råd, stöd och annat bistånd till familjer som behöver det. Det gäller även i de ärenden föräldrar kommit överens och det gäller såväl föräldrar som barn.

Bakomliggande lagstiftning

Detta styrdokument beslutas av <Ange beslutsforum i fullständig form>, och beslutas med stöd av <Ange lagstödet i fullständig form> .

Uppföljning och uppdatering

<Ange Ansvarig enhet> ansvarar för uppföljning och uppdatering av detta styrdokument.